

הביטחון הלאומי הליטאי בצילה של רוסיה ומחשבות על ישראל

ישראל טרם גיבשה מדיניות סדורה בנוגע להתנהלותה ביחס לתחרות הבין-מעצמתית החדשה. ההחלטה החלוצית שקיבלה ליטא מול האיום הרוסי, שייתכן שהביאה תוך זמן קצר להישג משמעותי במשבר המהגרים, יכולה אף היא לשמש השראה לישראל כיצד ממנפים איום לטובת שיפור הביטחון הלאומי

סל ברונה של סמל ליטא, הנקרא גם ויטיס (אביר) ליד טירת קאונס. תקופת הכיבוש הסובייטי השפיעה רבות על ליטא, ועדיין נותרת את אותותיה בסביבת הביטחון הלאומי. צילום: ויקיפדיה

התגלעה מחלוקת על שדה נפט בים הבלטי, ורכוש ליטאי שנותר ברוסיה לא הושב.² מחלוקת נוספת פרצה סביב הצטרפותה של ליטא לנאט"ו. ב-1993 הכריזה רוסיה כי מדינות מזרח אירופה חופשיות להצטרף לכל ארגון בין-לאומי, ובתוך כך הציעה לליטא וליתר המדינות הבלטיות להצטרף לחבר העמים. ליטא סירבה להצעה משום שביקשה לשמור על עצמאותה מחוץ לאזור האינטרסים הרוסי, ובשל רצונה להתקרב למערב. בינואר 1993 הגישה את מועמדותה לנאט"ו. ביתניים השתנתה עמדתה הרשמית של רוסיה, והיא התנגדה באופן נמרץ להצטרפות ליטא והמדינות הבלטיות לנאט"ו, תוך השמעת איומים כלפיהן. עד מהרה הגיעו היחסים בין ליטא לרוסיה לשפל. ב-1997 הצהיר משרד החוץ הרוסי כי ברית המועצות מעולם לא כבשה או סיפחה את ליטא. באותה שנה

במאות השנים האחרונות נכבשה ליטא פעמים מספר על-ידי כוחות מעצמתיים שונים, ובראשם ברית המועצות, כאשר האחרונה העבירה אותה "רוסיפיקציה" – תהליך שבו השליטה את השפה והתרבות הרוסית. במהלך שנות הכיבוש הסובייטי גורשו מאות אלפי ליטאים לסיביר ומרכז אסיה, ומנגד עודדו השלטונות הסובייטיים הגירה של עובדים רוסיים לליטא. עם זאת, במשך כל תקופת הכיבוש לא ויתרו הליטאים על רעיון הלאומיות ועל שאיפתם למדינה עצמאית. עם התקדמות מדיניות ה"גלאסנוסט" (הפתיחות) הסובייטית, ובהנהגתה של התנועה הליטאית "סאיודיס" האנטי-סובייטית, הכריזה ליטא ב-11 במרס 1990 על עצמאותה המחודשת, והייתה לרפובליקה הסובייטית הראשונה שעשתה כן, חרף ניסיונותיהם של הכוחות הסובייטיים לדכא את תנועת העצמאות. בשיא ניסיונות הדיכוי, ב-13 בינואר 1991, ירו כוחות סובייטיים אל עבר המון ליטאי באזור מגדל הטלוויזיה בוויילנה והרגו 14 אזרחים. האירוע הותיר צלקת עמוקה בקרב הליטאים, וזירז את הפרדותה של ליטא מברית המועצות. לבסוף, ב-6 בספטמבר 1991, הכירה האחרונה בעצמאותה של ליטא. תקופת הכיבוש הסובייטי השפיעה רבות על ליטא, ועדיין נותרת את אותותיה בסביבת הביטחון הלאומי.

במאמר זה אבקש לטעון כי האיום הרוסי, על שורשיו הסובייטיים, משפיע באופן דרמטי על הביטחון הלאומי הליטאי, וליטא ממנפת במדיניות מתוחכמת איום זה לטובת שיפור ביטחונה הלאומי.

רוסיה וליטא - כרוניקה של עוינות

לאחר קריסת ברית המועצות, "ירשה" רוסיה את חייליה שעדיין היו מוצבים במדינות הבלטיות, ובהן ליטא. הוצאת החיילים הייתה למקור המתחחות הראשונה בין ליטא העצמאית לרוסיה. שתי המדינות סיכמו ביניהן על תוכנית נסיגה, אולם לטענת הליטאים רוסיה "גררה רגליים". בסופו של דבר סיכמו שרי ההגנה של המדינות על עזיבת החיילים הרוסים עד סתיו 1993. בד בבד הטילה רוסיה מצור כלכלי על ליטא. ב-1992 השעה הבנק המרכזי של רוסיה העברת תשלומים שיועדו לליטא, והאינפלציה במדינה האמירה ליותר מ-2,000%. נוסף על כך, רוסיה שיבשה באותה שנה את אספקת המים והגז, ויצרה משבר קשה במדינה. בתגובה ליחסים שהידרדרו ניסתה ליטא להפגין גישה פרגמטית כלפי רוסיה, אולם המתחחות נותרה בעינה. הגבול בין המדינות באזור קלינינגרד לא הוסדר,

סא"ל גל עשהאל, הפרקליטות הצבאית, מב"ל מחזור מ"ט

עקבי, החל מעצמאותה המחודשת, אחר דרכים להתמודדות עם האיום. לצד מהלכי התקרבות למערב, הקפידו מנהיגי ליטא שלא להגדיש את הסאה, ובהכירם את עוצמת האיום ניסו לשמור על יחסים תקינים עם מוסקבה. המשבר בחצי האי קרים ב-2014 הפך את הקערה על פיה.

השינויים בתפיסת האיום הרוסי ובהתמודדות עימו

המשבר בחצי האי קרים בשנת 2014 עיצב מחדש את מדיניות הביטחון הלאומי בליטא. סיפוח חצי האי, והעובדה שהוא עדיין מוחזק בידי רוסיה, המחישו לליטאים את גודל האיום הרוסי שהתממש במלואו וזו לא הרחק מגבולותיה. בעקבות ההתפתחויות החליטה ליטא לנקוט שורת צעדים הן במישור הביטחוני דרך חיזוק היכולות הצבאיות, הן במישור המדיני באמצעות כריתת בריתות וניהול מדיניות חוץ אגרסיבית, והן במישור הכלכלי תוך נקיטת פעולות לצמצום התלות ברוסיה.

המישור הביטחוני

ליטא נקטה צעדים לחיזוק היכולות הצבאיות. ראשית, הוחלט להגדיל באופן משמעותי את תקציב הביטחון. כך ההוצאה הלאומית לטובת ביטחון גדלה משיעור של 0.88% מהתוצר המקומי הגולמי ב-2014 (393 מיליון דולר), לשיעור של 2.05% (1.367 מיליארד דולר) – עלייה של 248% תוך 8 שנים. יש תמיכה פרלמנטרית להגדלה הדרגתית של תקציב הביטחון ל-2.5% מהתמ"ג עד 2030.⁵

שנית, הוחלט להשקיע בשדרוג הצבא ולרכוש יכולות ואמצעים צבאיים חדישים. צבא ליטא קטן ממדים ומונה כ-16 אלף איש. הצבא מחזיק מערכות נשק מעריבות, לצד מערכות מיושנות מהתקופה הסובייטית. הוחלט כי 20% מתקציב הביטחון יקצו לטובת רכש ומודרניזציה של הנשק והציוד הצבאי.⁶ ליטא יצאה ברכש נרחב של מערכות הגנה אווירית וימיות, כלי רכב קלים ואמל"ח. כמו כן, ניתנה עדיפות לפיתוח יחידות תקשורת ומודיעין ניידות שיוכלו לשתף פעולה עם כוחות נאט"ו.⁷ שלישית, הוחלט להשיב את גיוס החובה שבוטל בספטמבר 2008. כיום שירות החובה הוא בן תשעה חודשים לגברים בני 18–23, ונשים יכולות להתנדב לשירות. לבסוף, הוחלט לשנות מדיניות בקשר להקצאת כוחות משלוח ליטאיים לטובת מבצעי שמירת שלום בעולם, כך שהכוחות יישארו בליטא ויעסקו במבצעי הגנת גבולות.

במקביל לחיזוק היכולות העצמיות המוגבלות מטיבן נוכח עוצמתו של האיום הרוסי, תפיסת ההגנה הליטאית נשענת גם על כוחות נאט"ו. החל ב-2017 מוצב בליטא גדוד מעורב של נאט"ו, בפיקוד גרמני, הכולל כ-1,250 לוחמים. נאט"ו מספקת לליטא גם הגנה על התווך האווירי, בין היתר, באמצעות מטוסי קרב המוצבים על אדמתה.⁸ באסטרטגיית הביטחון הלאומי העדכנית, שאישרו ממשלת ליטא, הנשיא והפרלמנט, הוגדרה רוסיה כאיום הגדול ביותר על הביטחון הלאומי.⁹

באסטרטגיה העדכנית מתוארת ליטא כנתונה בצבת רוסית: בין קלינינגרד במערב – המובלעת הרוסית שעל אדמתה מצויים מאות אלפי חיילים רוסים חמושים וטילים ארוכי טווח – ובין בלארוס במזרח, בעלת בריתה הקרובה של רוסיה. בזירה הימית נתונה ליטא מצפון וממערב לאיום הצי הרוסי בים הבלטי; בזירה האווירית מטוסי רוסים חגים מעל גבולותיה, משתמשים

אומנם נחתם בין המדינות הסכם לסימון הגבול המשותף, אך רק ב-2003 אישרה אותו רוסיה. מנהיגי ליטא, שביקשו שוב שלא להחריף את המשבר, ניסו לשכנע את הרוסים שהחברות בנאט"ו יכולה להועיל גם למוסקבה; רוסיה מיאנה להשתכנע, ובשנת 2000 הכריז נשיא המדינה ולדימיר פוטין שלהצטרפות המדינות הבלטיות לנאט"ו יהיו השלכות חמורות על הביטחון האירופי. בסופו של תהליך, האיומים לא הניאו את ליטא, וב-29 במרס 2004 היא התקבלה כחברה בארגון.³ ההחרפה ביחסים דרבנה את ליטא לפנות מערבה אל אירופה. היא ערכה רפורמות פוליטיות ופתחה את כלכלתה לעולם החיצון. היא החלה לערוך רפורמות במגזרי החשמל והגז שנועדו לצמצם את התלות ברוסיה, יצרה נתיבי אספקה חלופיים והחלה ליישם תקנים רגולטוריים של האיחוד האירופי. ב-1 במאי 2004 הצטרפה לאיחוד האירופי, לאחר שבמשאל עם תמכו 91% מאזרחי המדינה בהצטרפות לאיחוד.

רבים מהליטאים רואים ברוסיה של היום ובמדיניותה כלפי ליטא המשך ישיר למדיניותה העוינת של ברית המועצות כלפי ליטא בתקופת הכיבוש ולאחריה. נוכח ההיסטוריה המשותפת של שתי האומות, הביטחון הלאומי הליטאי רגיש מאוד להתנהלות הרוסית, הנתפסת כמאיימת עליו

הצטרפות ליטא לאיחוד האירופי הייתה לצנינים בעיני רוסיה. רוסיה הפסיקה את השקעותיה בליטא, וב-2006 השביתה את אספקת הנפט למדינה. דרישות השלטונות הליטאיים לפיצוי על הנזק שחוותה עקב הכיבוש הסובייטי נענו בעוינות מצד מוסקבה, ושתי המדינות מצאו עצמן משני צידי המתרס ביחס לנושאי ביטחון אזורי והיחסים בין האיחוד האירופי ונאט"ו למדינות מזרח אירופה. בעוד ליטא תמכה בבחירתן של אותן מדינות לנהל מדיניות חוץ עצמאית, רוסיה התנגדה בתוקף ליחסים הדוקים בין לנאט"ו ולאיחוד האירופי. ב-2010 יזמה נשיאת ליטא דליה גריבאוסקאיטה דיון בסוגיות בילטרליות ישירות מול פוטין, אולם הדבר לא צלח.⁴

רבים מהליטאים רואים ברוסיה של היום ובמדיניותה כלפי ליטא המשך ישיר למדיניותה העוינת של ברית המועצות כלפי ליטא בתקופת הכיבוש ולאחריה. נוכח ההיסטוריה המשותפת של שתי האומות, הביטחון הלאומי הליטאי רגיש מאוד להתנהלות הרוסית, הנתפסת כמאיימת עליו. ההנהגה הליטאית, הקשובה לתחושות הרווחות בציבור, תרה באופן

מצעד העצמאות של ליטא, 11 במרס 1990. ליטא הייתה לרפובליקה הסובייטית הראשונה שהכריזה על עצמאותה, חרף ניסיונותיהם של הכוחות הסובייטיים לדכא את תנועת העצמאות. צילום: ויקיפדיה

בבלארוס כשטח אימונים ומנצלים את המרחק הקצר מרוסיה עצמה; ובתווך הסייבר ליטא היא יעד למתקפות רבות המיוחסות לרוסיה.

אתגר נוסף ועדכני ניצב לליטא בממד הגנת הגבולות היבשתיים. בשנה האחרונה הגיעו מהגרים לא חוקיים ממדינות במזרח התיכון (סוריה, עיראק ואפגניסטאן) לבלארוס באופן מאורגן. בנובמבר 2021 המצב הסלים כאשר המהגרים נשלחו לגבולות ליטא ופולין במטרה לעבור לשטח האיחוד האירופי. כוחות הביטחון הליטאים והפולנים ניסו לדחוק את המהגרים מהגבולות, ובתגובה פרצו מהומות במחנות שבהם מוחזקים מהגרים שחדרו לליטא. בליטא ייחסו את התנהלות בלארוס לרוסיה, התומכת במשטרו של הנשיא

גרמניה, בריטניה ובעלות ברית אחרות באזור, לרבות באמצעות כוחות נאט"ו. במקביל היא פועלת להגביר את שיתוף הפעולה עם המדינות הבלטיות השכנות – לטביה ואסטוניה – ועם פולין.¹⁶ בראיית הליטאים, הגברת הנוכחות הקבועה של המערב בליטא ובסביבתה, כמו גם טיוב שיתוף הפעולה עם שכנותיה, יכולים לשמש משקל נגד לעומת האיום הרוסי.

לאחר כיבוש חצי האי קרים, נעשתה ליטא קול בולט נגד מה שכינתה "המדיניות התוקפנית של רוסיה". מנהיגי המדינות לא נפגשו ולא שוחחו זה שנים, והם אינם משתפים פעולה בפורומים בין-לאומיים. נוסף על כך, ליטא תמכה באופן חריף בסנקציות נגד אישים הקשורים לפעילותה של רוסיה כלפי אוקראינה, ואף החליטה לארח מנהיגי אופוזיציה רוסים על אדמתה.¹⁷ הפלישה הרוסית לאוקראינה העמיקה את המשבר בין המדינות, כאשר ליטא התייצבה בקול ברור ותקיף לימין המערב ונאט"ו נגד המדיניות הרוסית. ליטא אף תומכת בבקשתה של אוקראינה להצטרף לאיחוד האירופי, מסייעת לאוקראינה במגוון דרכים ומארכת בשטח פליטים.¹⁸

גם כלפי בלארוס נוקטת ליטא מדיניות ניצית, בהיותה בעלת ברית של רוסיה. באוגוסט 2020, בעקבות הבחירות לנשיאות בבלארוס וההפגנות שפרצו ברחבי המדינה, הכריזה ליטא שהיא אינה מכירה בלוקשנקו כנשיא הנבחר והודיעה על הטלת סנקציות כלפיו וכלפי בכירים במשטרו. נוסף על כך, ליטא החליטה לתת מקלט מדיני למנהיגי האופוזיציה בבלארוס, למורת רוחו של לוקשנקו.¹⁹

ליטא רואה איום נוסף על ביטחונה הלאומי בדמות צמיחתה של סין ושאיפותיה לעצב מחדש את הסדר הבין-לאומי. בתגובה היא אימצה בשנים האחרונות מדיניות חוץ נוקשה כלפיה. ביוני 2020 הביעה ליטא את מחאתה על צעדים ביטחוניים שנקטה סין בהונג קונג; במאי 2021 הכיר הפרלמנט הליטאי ברצח העם האויגורי. אך ההחלטה המדינית המשמעותית התקבלה

אלכסנדר לוקשנקו, והאשימו את רוסיה כי היא שולחת את המהגרים כדי למוטט את כלכלתה של ליטא ולפגוע במרקם החברתי במדינה.¹⁰

בעקבות האירועים פנתה ליטא לאיחוד האירופי ולארצות הברית כדי שיעילו לחץ על בלארוס ועל ממשל פוטיין לעצור את זרם המהגרים. ליטא הדגישה כי בהגנתה על הגבול עם בלארוס היא מגינה על הגבול המזרחי של נאט"ו והאיחוד האירופי, ואכן זכתה לתמיכה כלכלית, ובמקביל החליטה נאט"ו לתגבר את כוחותיה באזור.¹¹ הלחץ על בלארוס נשא פרי, ולאחר כמה שבועות מתוחים הסתיים המשבר והמהגרים עזבו את אזורי הגבול עם ליטא ופולין.¹² בעקבות המשבר החליטה ליטא לשפר את אבטחת הגבולות החיצוניים למדינות האיחוד האירופי, ואף להקים מכשול קרקעי.¹³

משבר המהגרים הלא חוקיים המחיש לטענת הליטאים כי האיום הנשקף מצד רוסיה אינו רק צבאי במהותו, ומשתרע על היבטים נוספים של הביטחון הלאומי. הליטאים סבורים כי רוסיה מבקשת לשמור על ליטא ב"תחום השפעה הרוסי" ולמנוע את התקרבותה למערב באמצעות הטלת מורא על הביטחון, יחסי החוץ, הכלכלה והחברה הליטאים.

המתחויות ביחסים עם רוסיה באה לידי ביטוי גם במשבר הנוכחי באוקראינה. עוד קודם לפלישה הרוסית טענה ליטא כי המצב במזרח אוקראינה משקף איום צבאי משמעותי על אוקראינה והאזור.¹⁴ לאחר הפלישה התייצבה ליטא באופן חד-משמעי לצד המערב כקול תקיף נגד המדיניות הרוסית. בראיית הליטאים, המשבר באוקראינה ממחיש ביתר שאת את חומרת האיום הרוסי כלפיהם, ומצדיק את החלטתם לנקוט צעדים ביטחוניים משמעותיים וחרifiים יחסית.¹⁵

המישור המדיני

ליטא מבקשת להגביר את נוכחותן הקבועה של ארצות הברית,

באוגוסט 2021, כאשר ליטא הייתה הראשונה באירופה שהתירה לטייוואן לפתוח נציגות רשמית בוילנה תחת השם "טייוואן", ונציגות ליטאית עתידה להיפתח בטאיפיי. בתגובה החליטה סין להוריד את דרג היחסים עם ליטא, ולצמצם עימה את קשרי המסחר.²⁰ הקו הניצי כלפי סין התקבל בקורת רוח רבה בווינגטון, ולכן ההשערה היא כי בבסיס המדיניות שנוקטת ליטא כלפי סין מונחת הכוונה להתקרב לארצות-הברית ולדרבנה להגביר את נוכחותה הקבועה באזור מול האיום הרוסי.

המישור הכלכלי

רוסיה הפעילה לחץ כלכלי על ליטא בכמה הזדמנויות, במסגרתן הפסיקה (לטענת ליטא במכוון) את אספקת הנפט למדינה, והאמירה את מחירי הגז. בעקבות המשברים החמורים שחוותה המדינה ושהמחישו את התלות ברוסיה, החליטה ליטא לפתח יכולות עצמאיות לייבוא אנרגיה. היא הקימה נמל לייבוא גז נוזלי, ייסדה מיזמים לחיבור לרשת החשמל האירופית²¹ והודיעה שלא תרכוש חשמל מתחנת כוח גרעינית שהוקמה בבלארוס בסיוע רוסי.²² פרט לכך, ליטא עודדה עסקים מקומיים לחפש שווקים מלבד רוסיה והגבירה את הגיוון בייבוא שירותים ומוצרים.²³

ראוי לציין כי למרות המתוחות הרבה מול רוסיה, עד הפלישה הרוסית לאוקראינה התנהלו בין המדינות יחסי מסחר ענפים. רוסיה שימשה אחת משותפות הסחר החשובות עבור ליטא, על רקע הקרבה הגיאוגרפית וההיכרות ההיסטורית העמוקה בין השווקים.²⁴ בעקבות הפלישה הרוסית לאוקראינה הצטרפה ליטא לסנקציות הכלכליות שהטיל המערב על רוסיה, ניתקה את יחסי המסחר בין המדינות והעבירה סיוע כלכלי לאוקראינה.²⁵ בכל הנוגע לסין, במסגרת מדיניותה הניצית פרשה ליטא מיזומה כלכלית סינית-אירופית והפצירה במדינות אחרות באיחוד האירופי ללכת בעקבותיה. ליטא אף קראה לאיחוד האירופי לגבש מדיניות משותפת כלפי סין כדי להתמודד עם עוצמתה.²⁶ אפשר לומר כי ליטא הפגינה אומץ בצעדים שנקטה כלפי המעצמה מהמזרח, שגררו תגובות קשות מצידה; עם זאת, היקף הסחר בין ליטא לסין מוגבל זה שנים. סין אינה מושקעת כמעט בליטא, היא רוכשת ממנה מוצרים בהיקף מצומצם יחסית, והשוק הליטאי אינו נסמך בעיקרו על ייבוא מסין, כי אם על ייבוא מהמערב.²⁷ כלומר, במדיניותה כלפי סין נטלה ליטא סיכון מחושב, ותמורת מחיר "סביר" היא מבקשת להגביר את התעניינותה של ארצות-הברית באזור.

סיכום

האיום הרוסי כפי שהוא נתפס על-ידי הליטאים משפיע באופן משמעותי על הביטחון הלאומי במדינה. עבור ליטא, סיפוח קרים והפלישה הרוסית לאוקראינה הוכיחו שחוסר האמון המסורתי ברוסיה, על שורשיו ההיסטוריים והטראומה הליטאית הקולקטיבית – היה מוצדק. התמודדותה של ליטא עם האיום הרוסי בקומת הביטחון הלאומי היא כולית ולובשת כמה צורות: במישור הביטחוני – דרך חיזוק היכולות הצבאיות; במישור המדיני – באמצעות שיתופי פעולה וניהול מדיניות חוץ אגרסיבית, שנועדו למקם את ליטא כגורם משפיע באזורה; ובמישור הכלכלי – תוך נקיטת פעולות לצמצום התלות ברוסיה והפסקת הסחר בין המדינות בעקבות הפלישה לאוקראינה.

בראייה ביקורתית, נראה כי ליטא נוקטת אסטרטגיה המכוונת למנף את האיום הרוסי לטובת שיפור הביטחון הלאומי. מהלכי מקרבים את ארצות-הברית לאזורה (עוד טרם הפלישה הרוסית לאוקראינה), מציבים את ליטא כשחקן שיש להתחשב בו ומקדמים את מעמדה הכלכלי והמדיני. בשורה התחתונה, ייתכן שליטא אינה אומה קטנה הנתונה בצילה של רוסיה, כי אם אומה היוצאת נשכרת מהאיום הרוסי וממנפת אותו לטובת הביטחון הלאומי.

השפעת האיום הרוסי על הביטחון הלאומי הליטאי, כפי שהוא נתפס בעיניים ליטאיות, מעלה כמה מחשבות על הביטחון הלאומי הישראלי. ראשית, במישור התפיסתי, לליטא תפיסת ביטחון לאומי סדורה, כתובה, עדכנית ופומבית. תפיסת הביטחון מאושרת על-ידי הממשלה, הנשיא והפרלמנט, ומחייבת את כל הגורמים במערכת. תפיסת הביטחון רחבה, כוללת ומתייחסת גם להיבטים מדיניים, כלכליים וחברתיים, לרבות אלה החורגים מגדר האיום הרוסי. בישראל כידוע המצב שונה. אין בנמצא תפיסת ביטחון כתובה ומאושרת, והנושאים המטופלים ברמת המערכת הלאומית ביטחוניים בעיקרם.

שנית, המהלכים שנקטה ליטא מול האיום הרוסי מעידים על תפיסה פרו-אקטיבית מתוחכמת, המבקשת למצב את מעמדה באזור ולהפוך אותה לשחקן שיש להתחשב בו. המערכת המדינית שבה ליטא פועלת מורכבת ומאתגרת. מדובר במדינה צעירה, למודת טראומות של כיבוש, הסובלת מנחיתות צבאית, לבטח לעומת רוסיה. מנהיגיה של ליטא מודעים לחולשה זו, ולכן נראה שהחליטו לפעול במישורים המדיני והכלכלי הנוחים יותר מבחינתה, באמצעות מיסוד שיתופי פעולה הדוקים עם כוחות מעצמתיים – ארצות-הברית והאיחוד האירופי.

התנהלותה של ליטא יכולה לשמש השראה עבור ישראל בשני פנים: הראשון, נקיטת מדיניות פרו-אקטיבית בקומת הביטחון הלאומי; השני, הפעלת כלים שאינם ביטחוניים-צבאיים בהכרח לשם התמודדות עם נושאי ביטחון לאומי.

שלישית, בתחרות הבין-מעצמתית החדשה בין ארצות-הברית לסין ליטא "בחרה צד" בבירור, והייתה מוכנה לשלם בגין כך מחיר סביר מבחינתה. הצלחה מסוימת של מדיניות זו ניתן היה לראות במשבר המהגרים הלא חוקיים שאירע לאחרונה. ליטא הצליחה לרתום את ארצות-הברית, שהביעה קורת רוח ממדיניותה כלפי סין, ואת האיחוד האירופי שחשש לפריצת גבולו המזרחי. ארצות-הברית והאיחוד האירופי הפעילו לחץ על בלארוס, ובעקיפין על רוסיה, והמשבר הסתיים כשידה של ליטא על העליונה.

ישראל טרם גיבשה מדיניות סדורה בנוגע להתנהלותה ביחס לתחרות הבין-מעצמתית החדשה. ההחלטה החלוצית שקיבלה ליטא, שייתכן שהביאה תוך זמן קצר להישג משמעותי במשבר המהגרים, יכולה אף היא לשמש השראה לישראל.

המאמר נכתב בעקבות סיור מחקר לליטא במסגרת שנת הלימודים במב"ל.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

